

DE LA PRECARIETAT LABORAL A LA PRECARIETAT SOCIAL

Paula Bannister
www.yomango.net

Canviaren els temps, fou per allà als anys setanta, a finals, quan la indústria, com s'havia conegut en la primera meitat de segle, començava a quedar obsoleta i les formes de producció i les relacions que vinculaven a les persones amb els seus treballs també. Era la fi del fordisme i el principi del postfordisme, tot i que segur que queda alguna fàbrica per la qual sembla que no hi passa el temps. Vingueren les ZUR (Zones d'Urgent Reestructuració), es tancaren les grans fàbriques, les drassanes, la mineria, i la gent fou reestructurada per zones, que era quelcom així com dir: *"tots vosaltres, o jubilats, o a l'atur"*.

S'havia de reestructurar també a la societat, i les relacions laborals existents fins aleshores ja no eren vàlides. A partir de la reforma de l'Estatut dels Treballadors de 1984, apareixen nous tipus de relacions entre les persones i els seus treballs, són els contractes a temps parcial, els contractes de formació i els contractes de duració determinada. Amb la reforma de 1994 s'obre la porta a una nova forma d'especulació que augmenta la precarietat laboral, són les ETT, empreses destinades a lucrar-se amb el treball aliè, exempt de condicions laborals dignes.

En aquests quasi vint anys, la precarietat que es podia preveure amb aquells nous contractes ha estat superada per la realitat, i és que últimament la realitat supera qualsevol predicció que el més agosarat pugui fer. Els llaços socials que establiren els nostres pares en els seixanta, vinculats a un entorn laboral estable en grans centres de producció com la Seat i en torn als que girava la vida social del barri, queden tan lluny que costa recordar-los.

En aquests quasi vint anys de postfordisme no sols s'ha creat un nou mètode d'organització i gestió del treball basat en la inestabilitat laboral sinó que a més s'han creat les relacions socials i les noves necessitats que han provocat la implantació d'aquesta inestabilitat com quelcom natural.

Per una banda, la precarietat laboral és la normalitat en la relació amb el treball, quasi tots els contractes són a temps parcial o a través d'ETT; a més, les retribucions econòmiques no s'ajusten a les necessitats reals.

Però, quines són les necessitats? Aquest és un altre dels grans canvis que s'han produït durant aquests quasi vint anys. La nostra societat ha sofert una gran transformació. L'economia basada en les grans indústries ha deixat pas a una economia basada en el sector serveis, i avui en dia la majoria de la gent treballa per oferir al seu veïnat quelcom que consumir. Gran part de la producció ve de lluny, de països en els que l'explotació laboral és major.

Això no sols ha modificat les relacions de la gent amb el treball, sinó també amb l'entorn. Les ciutats s'han transformat per acollir aquesta nova societat del consum, els espais públics destinats a les noves relacions socials, son espais comercials, des de carrers peatonals plens de comerços a grans centres comercials en els que, apart de tot tipus de tendes, es poden trobar bars, restaurants, cines i tota la oferta pseudocultural del consum perquè la teva vida giri al voltant del teu centre comercial més proper.

Les remodelacions urbanístiques van en aquest sentit i ajuntaments com el de Barcelona s'enorgulleixen de la transformació de Diagonal Mar amb el seu centre comercial. Els ajuntaments han deixat durant aquests quasi vint anys el terreny lliure a l'especulació immobiliària, la transformació de les ciutats ha estat ràpida i fàcilment visible. A simple vista tot està més net, és més "*bonic*", però la realitat amaga que s'ha creat una ciutat en la que consumeixes o ets exclòs i per tant marginat. Per sentir-se inclòs en la societat s'ha de tenir la possibilitat d'accedir a més i més coses. D'altra banda, necessitats bàsiques com son l'habitatge s'han convertit, gràcies a l'especulació, en un luxe impensable.

La precarietat ha ocupat a més i més gent, ja que una família no pot subsistir d'un únic sou. "*És un orgull social que les dones també hagin entrat a formar part del mercat laboral. És un gran avanç en la igualtat*", comentaria el polític de torn. La pena és que s'oblida comentar que és un gran avanç en la precarietat i en l'explotació de la dona.

Per la seva part, en aquest període, els sindicats no han sabut transformar-se per fer front a les noves situacions de precarietat provocades per la societat del consum, quedant-se relegats a realitzar funcions de gestió pels cada cop més grans cossos de funcionaris de les múltiples administracions i empreses en les que encara es mantenen gran nombre de feines estables, "*representa lo més retrògrad de la nova estructura social i el sector menys susceptible de la renovació contra l'explotació. Viuen satisfets en la seva posició funcional, amb nivells acceptables de consum (accés als principals símbols i formes de prestigi) i llunyans a la realitat de les condicions laborals de la nova misèria*" (1). Exemples clars d'aquesta gestió sindical és Telefónica de España. Al 1992 treballaven en aquesta empresa unes 72 mil persones, col·lectiu majoritari en el grup Telefónica. Avui en dia treballen unes 40 mil i en els pròxims mesos s'espera una reestructuració que suposarà la pèrdua d'uns 10 o 15 mil llocs de treball, mentre que en el grup Telefónica avui en dia treballen més de 150 mil persones en una situació laboral pitjor que la de Telefónica España. A més, és de destacar que el sector de les telecomunicacions és el que existeix un major número de personal en precari mentre que és el que obté més beneficis dins de l'economia de les noves tecnologies.

Aquesta situació de precarietat laboral generalitzada estableix una cultura general de la por. La por a perdre el lloc de treball, la por a no poder pagar la hipoteca, la por a no poder pagar el rebut de la llum, el telèfon, l'aigua, el cotxe, el... La por a sentir-se exclosa en la societat de consum, ha provocat que la precarietat s'estengui des dels àmbits de la relació amb el treball, a la resta d'àmbits de les nostres vides. En menys de vint anys de precarietat laboral, un espai de temps

molt curt quan parlem de períodes d'evolució històrica, s'ha transformat en precarietat social. Una precarietat social en la que totes les formes d'opressió i control que històricament el capitalisme havia utilitzat com a formes de relació entre les persones i els seus treballs, avui es troben representades en tots els àmbits de la vida. Una precarietat social construïda des dels grans centres de poder, a base d'enllaçar unes quantes veritats a mitges, convertir-la en una gran mentida i llençar-la des dels mitjans de comunicació com una veritat absoluta gràcies a la qual és més fàcil marcar als exclosos. Es tracta de *“el feixisme postmodern que conté totes les formes històriques del capitalisme i, en aquest sentit, és la seva culminació”* (2). I com a centre d'aquesta transformació continua, d'aquesta opressió marcada per la por, la metròpoli contínuament canviant, transformant-se per enriquir l'especulació i per invisibilitzar a l'exclusió.

Davant d'aquesta situació de precarietat social qualsevol tipus de resposta individual tendeix a ser invisibilitzada, reprimida o exclosa, per això la col·lectivitat, la comunitat com espai comú de resposta és el repte que tenim per davant.

“La societat és quelcom que s'escorre, s'escorre financerament, ideològicament, existeixen punts d'escapament per totes parts” (3). Per això, les formes col·lectives d'oposició a la precarietat social poden ser tan diverses i riques que poden convertir-se en incontrolables.

Des de projectes d'autotreball com el Centre Cultural Arran, que busca transmetre una cultura crítica, en el barri de Sants de Barcelona; o projectes de cooperatives ja siguin urbanes o rurals, com el cas de Longo Maï, col·lectivitat rural francesa amb 30 anys de treball col·lectiu (4); fins a projectes mediàtics i de recolzament mutu com el de Chainworkers a Milà. Chainworkers és un col·lectiu de persones relacionades amb el Centre Social Okupat Deposito Bulk. Arrel d'una auto-enquesta sobre les seves situacions de precarietat, es converteixen en un grup d'accions mediàtiques per denunciar i fer públiques les condicions laborals de les persones que treballen en les grans cadenes comercials, amb el recolzament del sindicat CUB (Comitè Unificat de Base). Al mateix temps, la CUB realitza, al Centre Social, treballs d'assessorament laboral i jurídic per les treballadores precàries de la ciutat.

L'acció mediàtica de Chainworkers ha sigut ampliada amb el lloc web <http://www.eurosocialactivism.org>, que sorgeix com a idea conjunta de Chainworkers Milà (<http://www.chainworkers.org>) i Yomango Barcelona (<http://www.yomango.net>) d'intercanvi d'experiències d'activisme mediàtic en torn a la privatització i la precarització social. En aquest projecte participen també McWorkers Resistance de Glasgow (<http://mwr.org.uk>) i Arrgg! de París (<http://www.aarrg.fr>).

O pensem en projectes d'altre signe, com la comunitat Linux, o el copyleft contra la propietat intel·lectual i per una intel·lectualitat col·lectiva.

En definitiva, qualsevol experiència col·lectiva que ens faci escapar de la cultura de la por, per obrir nous espais propis en els que la precarietat social no sigui la regla de relació social establerta. Un èxode que no significa fugir, sinó establir un

conflicte *“per defensar relacions socials i formes de vida noves, a partir de les quals ja s'està construint experiència”* (5). *“Es tracta d'inventar nous gestos que en el seu repetir obrin nous móns en els que habitar”* (6).

Barcelona, abril 2003.

NOTES

- (1) Emmanuel Rodríguez, La transfiguració de la producció. La organització del treball i de la vida en les societats de la precarietat, en *Contrapoder*, nº 4-5, 2001. Conté una completa carpeta sobre Treball i no-treball, amb alguns texts interessants sobre aquestes qüestions, accessibles a <http://www.alteediciones.com/cp5.htm> (entre altres, les “8 tesis sobre el postfordisme”, de Marco Revelli).
- (2) Santiago López Petit, La vida como acto de sabotaje, *Archipelago*, nº53, novembre 2002.
- (3) Guilles Deleuze, entrevistat per Paul Rabiow i Kheit Gandall, *Archipelago*, nº53, novembre 2002.
- (4) Daniel López, Colectividad Rural Francesa Longo Mai, 30 años de utopía colectiva, *Molotov*, nº34, abril 2003.
- (5) Paolo Virno, *Virtuosismo y Revolución*, *Traficantes de Sueños*, Madrid, 2003.
- (6) Mar Trafal, *Por una política nocturna*, *Debate*, Barcelona, 2002.